

Н. О. Гольдберг,

кандидат юридичних наук, доцент

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1624-1944>

В. В. Рябченко,

старший викладач

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7723-3310>

ЕКСПЕРТИЗА У СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ ЯК МЕХАНІЗМ ГАРАНТУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Державний університет «Київський авіаційний інститут»

проспект Любомира Гузара, 1, 03058, Київ, Україна

E-mails: goldbergnata@ukr.net, vasyl.riabchenko@npp.kai.edu.ua

Мета: стаття присвячена обґрунтуванню ролі та значення експертизи у сфері державного експортного контролю як ключового механізму забезпечення національної безпеки України. **Методи дослідження:** у статті застосовано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: діалектичний метод – для розкриття взаємозв'язку між державним експортним контролем та національною безпекою; системний і структурно-функціональний аналіз – для визначення місця експертизи в механізмі державного контролю; порівняльно-правовий метод – для зіставлення вітчизняних та міжнародних підходів до регламентації процедур експортного контролю; формально-юридичний метод – для аналізу нормативно-правової бази України у сфері експортного контролю; статистичний та емпіричний аналіз – для узагальнення офіційних звітних даних Держекспортконтролю та виявлення тенденцій його діяльності. **Результати:** проведений аналіз дозволив встановити, що експертиза у сфері державного експортного контролю є ключовим інструментом гарантування національної безпеки України та водночас важливим чинником підтримки вітчизняних експортерів високотехнологічної продукції. Проаналізовано нормативно-правові засади проведення експертизи, її види та форми, визначено принципи, які забезпечують об'єктивність і законність процесу. Узагальнено статистичні дані діяльності Держекспортконтролю, що підтверджують системність та адаптивність його роботи. Виявлено проблемні аспекти організації експертизи та обґрунтовано напрями вдосконалення, серед яких: підвищення прозорості та оперативності процедур, розширення консультативної підтримки експортерів, впровадження електронних сервісів та зміцнення міжвідомчої координації. **Обговорення:** отримані результати свідчать, що експертиза у сфері державного експортного контролю має подвійний характер: з одного боку, вона виступає інструментом забезпечення національної безпеки, а з іншого – фактором формування сприятливого середовища для розвитку вітчизняних експортерів. Це зумовлює необхідність пошуку балансу між жорсткістю контролю та гнучкістю процедур. У дослідженні підкреслено, що сучасні виклики, пов'язані з поширенням чутливих технологій і зовнішньою агресією проти України, актуалізують посилення превентивних заходів та удосконалення нормативної бази. Водночас міжнародний досвід демонструє важливість застосування електронних інструментів, прозорих механізмів взаємодії з бізнесом і залучення недержавних експертних інституцій. Таким чином, подальший розвиток системи експертизи має

ґрунтуватися на поєднанні національних пріоритетів безпеки та адаптації до міжнародних стандартів експортного контролю.

Ключові слова: державний експортний контроль; товар подвійного використання; товар військового призначення; експертиза; національна безпека; зовнішньоекономічна діяльність.

Постановка проблеми та її актуальність. В умовах зростання глобальних викликів та поширення транснаціональних загроз особливій актуальності набуває вдосконалення національної системи експортного контролю за продукцією військового призначення та товарами подвійного використання. Для України, яка водночас реалізує курс на європейську інтеграцію та веде збройну боротьбу проти зовнішньої агресії, питання ефективності механізмів державного експортного контролю безпосередньо пов'язане з гарантуванням національної безпеки та зміцненням обороноздатності. Наявні процедури експертизи у сфері експортного контролю, попри їх нормативну регламентацію, потребують подальшого вдосконалення у напрямі підвищення прозорості, об'єктивності та оперативності. З одного боку, це вимагає мінімізації ризиків неконтрольованого поширення чутливих технологій, а з іншого – створення сприятливих умов для діяльності вітчизняних експортерів на глобальних ринках. Таким чином, науково-практичне завдання полягає у пошуку оптимального балансу між забезпеченням національної безпеки та підтримкою розвитку високотехнологічного сектору економіки України.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Питання забезпечення державного контролю та гарантування національної безпеки отримали відображення в працях низки науковців, серед яких слід згадати Ю.П. Битяка, О.Л. Більбіта, Н.В. Гришину, Д.В. Журавльова, І.О. Кравченка, А.М. Колодія, А.М. Куліша, С.С. Москаленка, В.В. Пахомова, О.М. Рєзніка, С.Г. Стеценка, В.І. Теремецького та В.С. Шестака. У свою чергу, адміністративно-правові аспекти експортного контролю за продукцією військового призначення й товарами подвійного використання досліджували С.П. Галака, О.М. Гришуткін, І.О. Залюбовська, П.Г. Неботов, О.І. Сівер, В.М. Соловійов, М.І. Перепелиця та інші науковці.

Метою статті є обґрунтування ролі та значення експертизи у сфері державного експортного контролю як ключового механізму забезпечення національної безпеки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах зростання глобальних викликів та транснаціональних загроз особливого значення набуває вдосконалення механізмів державного експортного контролю за продукцією військового призначення та товарами подвійного використання. Для України, яка одночасно реалізує курс на європейську інтеграцію та забезпечує обороноздатність у протидії зовнішній агресії, ефективність експертизи у сфері експортного контролю постає ключовим чинником гарантування національної безпеки.

Експортний контроль як невід'ємний компонент економічної безпеки держави, у тому числі зовнішньоекономічного складника, істотно впливає на трансферт технологій і отже, на конкурентоспроможність національної економіки. У товарній структурі вітчизняного експорту значну частину займає високотехнологічна продукція та технології військового призначення та подвійного використання, які контролюються національною та міжнародною системами експортного контролю [1, с. 141].

У цьому контексті особливого значення набуває експертиза у сфері експортного контролю, оскільки саме вона забезпечує практичну реалізацію положень, спрямованих на регулювання обігу продукції військового призначення та товарів подвійного використання. Проведення експертизи виступає не лише інструментом державного нагляду, але й ключовим механізмом ухвалення рішень у сфері контролю зовнішньоекономічної діяльності. Експертиза в галузі експортного контролю (далі – експертиза) є обов'язковою передумовою прийняття відповідних рішень у галузі експортного контролю. За підсумками експертизи Держекспортконтроль приймає рішення про надання суб'єктам відповідних дозволів, висновків чи міжнародних ім-

портних сертифікатів, а також рішення щодо інших питань, які потребують проведення експертизи та віднесені до компетенції Держекспортконтролю [2, с. 217].

У 2019 році Державна служба експортного контролю України (Держекспортконтроль) видала: 2196 дозволів/висновків щодо можливості здійснення міжнародних передач товарів; 528 документів про реєстрацію суб'єктів здійснення міжнародних передач товарів; 22 свідоцтва про отримання повноважень на здійснення діяльності щодо попередньої ідентифікації товарів у галузі державного експортного контролю [3]. У 2022 році було призупинено 452 дозволи на експорт певних товарів. Після додаткової експертизи скасовано 329 з них, що свідчить про активну роботу з ідентифікації товарів у контексті національної безпеки [4].

Так, у 2024 році в Україні здійснювалися заходи, спрямовані на вдосконалення процесу попередньої ідентифікації товарів у сфері державного експортного контролю. Зокрема, Державна служба експортного контролю України (Держекспортконтроль) розробила пропозиції щодо коригування форми довідки про попередню ідентифікацію товарів, затвердженої наказом від 27.04.2009 № 31. Ці зміни були заплановані на перше півріччя 2025 року [5]. Наведені дані свідчать про системну та послідовну роботу Державної служби експортного контролю України щодо вдосконалення механізмів контролю за міжнародними передачами товарів, що можуть мати подвійне призначення або стосуються національної безпеки.

Засади проведення експертизи у сфері державного експортного контролю ґрунтуються на комплексі принципів, що забезпечують ефективність, законність та надійність процесу. Перш за все, визначальним є принцип законності та регламентованості, який передбачає проведення експертизи на підставі чинного законодавства України, зокрема відповідних постанов Кабінету Міністрів та Положення про порядок проведення експертизи. Це гарантує обов'язкову юридичну силу висновків державної експертизи для прийняття рішень органами влади.

Невід'ємним є принцип об'єктивності та неупередженості, що забезпечується залученням

кваліфікованих фахівців Держекспортконтролю та інших уповноважених органів, включно з незалежними експертами, які не мають конфлікту інтересів. Такий підхід дозволяє отримати достовірну оцінку відповідності товарів установленим контрольним спискам та мінімізує ризики суб'єктивного впливу на висновки експертизи. Для забезпечення повноти та всебічності оцінки застосовується принцип комплексності та системності, що передбачає диференціацію видів експертизи на державну та недержавну, а також форм на попередню, основну, повторну та додаткову. Це створює умовний каркас для детальної перевірки товарів військового призначення та товарів подвійного використання, їхнього можливого застосування у військовій і цивільній сферах, а також дозволяє враховувати нові обставини у разі необхідності повторної перевірки. Особливого значення набуває принцип пріоритету національної безпеки, оскільки експертиза спрямована на запобігання неконтрольованому обігу продукції, яка потенційно може загрожувати державним інтересам. У тісному взаємозв'язку з цим діє принцип конфіденційності та захисту інформації, що зобов'язує всіх учасників процесу – замовників, організаторів і експертів – зберігати комерційну та державну таємницю, забезпечуючи безпеку інформаційного потоку під час проведення експертизи.

Для забезпечення ефективного та планомірного процесу застосовується принцип планованості та процедурної чіткості, який визначає строки проведення попередньої та основної експертизи (не більше 30 днів), а також регламентує порядок повторної або додаткової експертизи у випадках виявлення нових обставин чи порушень. Цей підхід забезпечує оперативність прийняття рішень та зменшує ризики затримок у контролі за міжнародними передачами товарів.

Принцип рекомендаційного та обов'язкового характеру висновків підкреслює різницю між державною експертизою, що має обов'язкову юридичну силу, та недержавною, результати якої можуть використовуватися як додаткове обґрунтування при прийнятті рішень органами влади. Така диференціація сприяє гнучкості та

ефективності контролю, одночасно зберігаючи пріоритет державного нагляду.

Не менш важливим є принцип підтримки та розвитку експортерів, що передбачає надання консультаційної допомоги щодо вимог державного контролю, сприяння створенню внутрішніх систем контролю експорту, застосування електронних процедур для отримання дозволів та координацію дій між державними органами і суб'єктами господарювання. Це дозволяє оптимізувати процеси взаємодії та зменшити адміністративні бар'єри для добросовісних експортерів.

Для встановлення того чи підлягає певний товар державному експортному контролю, а отже, і є предметом такого кримінального правопорушення як порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю, потрібне проведення експертизи в галузі державного експортного контролю, яка направлена на ідентифікацію предмету, тобто на встановлення його відповідності найменуванню та опису товарів, внесених до списків товарів, що підлягають державному експортному контролю.

Проведення експертизи у сфері державного експортного контролю здійснюється фахівцями Держекспортконтролю відповідно до Положення про порядок проведення експертизи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15 липня 1997 р. № 767. Законодавство передбачає як можливість державної, так і недержавної експертизи. Проте виключно висновок державної експертизи має обов'язкову юридичну силу для розгляду Держекспортконтролем та іншими органами виконавчої влади, тоді як результати недержавної експертизи розцінюються лише як рекомендаційні (п. 7 зазначеного Положення) [6]. У випадках, коли продукція віднесена до категорії товарів військового призначення, але може бути використана у цивільній сфері, Держекспортконтроль має право вимагати подання відповідного висновку компетентного органу виконавчої влади. Зокрема, таким органом може виступати Міністерство оборони України або Національне космічне агентство України, які підтверджують можливість засто-

сування зазначеного товару у цивільних цілях [7].

У контексті організації експертизи важливо виокремити ключові категорії суб'єктів. До них належать: замовники експертизи, серед яких центральні органи виконавчої влади, інші державні органи та заінтересовані юридичні чи фізичні особи; організатори експертизи, що здійснюють планування та координацію процесу на підставі запитів або договорів із замовниками; та експерти, які включають посадових осіб Держекспортконтролю, представників інших центральних органів та фахівців підприємств і установ, які не мають конфлікту інтересів.

Абзацом 3 п. 2 Постанови Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 363 «Питання оборонних закупівель» визначені державними замовниками такі органи: Міністерство внутрішніх справ, Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, Міністерство оборони, Міністерство юстиції, Державну службу з надзвичайних ситуацій, Службу безпеки, Службу зовнішньої розвідки, Державне космічне агентство, Адміністрацію Державної прикордонної служби, Адміністрацію Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, Головне управління розвідки Міністерства оборони, Управління державної охорони, Національне антикорупційне бюро, Національну гвардію, Національну поліцію, Державну спеціальну службу транспорту, Державне бюро розслідувань, Державну судову адміністрацію, Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості [8].

З огляду на те, що сучасні оборонні потреби часто базуються не лише на продукції військового призначення, але й на товарах подвійного використання, саме ці органи виступають ключовими суб'єктами у формуванні попиту на високотехнологічні розробки, здатні застосовуватися як у військовій, так і в цивільній сфері. Відповідно, взаємозв'язок між інститутом оборонних закупівель та системою державного експортного контролю є об'єктивно необхідним, адже використання та обіг товарів подвійного використання вимагає чіткої регламентації, спрямованої на недопущення їх неконтрольованого розповсюдження.

Отже, до категорії державних замовників належать ключові органи виконавчої влади, підпорядковані їм військові підрозділи, а також правоохоронні та розвідувальні структури, створені відповідно до чинного законодавства України, разом із іншими державними інституціями. Законодавча база передбачає, що зазначені державні замовники у сфері оборони наділяються повноваженнями щодо здійснення імпорту продукції військового призначення та товарів, що містять інформацію, віднесену до державної таємниці, на підставі рішень Кабінету Міністрів України.

Щодо форм і видів експертизи, слід виділити дві основні категорії: державну та недержавну. Державна експертиза проводиться органами державної влади, а її висновки є обов'язковими для прийняття рішень щодо міжнародних передач товарів. Недержавна експертиза ініціюється замовником і здійснюється юридичними особами з відповідними повноваженнями; її результати мають рекомендаційний характер і можуть бути враховані органами влади поряд із висновками державної експертизи.

Перехід від видів експертизи до їх форм природно впливає з розмежування державного та недержавного контролю. У свою чергу, форми експертизи поділяються на попередню, основну, повторну та додаткову. Попередня експертиза спрямована на визначення відповідності товарів контрольним спискам, оцінку готовності суб'єктів до здійснення міжнародних передач та дотримання ними законодавства. Основна експертиза формує підстави для прийняття рішення про видачу дозволів, висновків або міжнародних сертифікатів. Повторна та додаткова експертизи проводяться у випадках виявлення порушень або нових обставин, що можуть вплинути на попередні висновки, забезпечуючи таким чином динамічний контроль за процесом міжнародних передач.

Організаційно-процесуальні аспекти передбачають конкретні права та обов'язки учасників експертизи. Замовник визначає необхідність конкретного виду експертизи, має право порушувати клопотання щодо експертів та отримувати інформацію про хід процесу. Організатор забезпечує проведення експертизи та зберігає

конфіденційність інформації. Експерт, у свою чергу, проводить всебічний аналіз, отримує додаткові матеріали, зберігає таємницю інформації та несе персональну відповідальність за обґрунтованість висновків. Щодо тривалості проведення експертизи, законодавством визначено, що попередня та основна експертизи не повинні перевищувати 30 днів із дати подання всіх необхідних документів, із можливим продовженням у разі необхідності міжвідомчого узгодження або додаткових процедур. Порушення встановлених правил, включно з видачею неправдивих висновків, перешкоджанням експертизі або примусом експертів до неправдивих висновків, кваліфікуються як порушення із передбаченою законодавством відповідальністю.

Таким чином, порядок проведення експертизи в галузі державного експортного контролю забезпечує системність, об'єктивність і законність контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання. Комплексний підхід до регламентації суб'єктів, форм і процедур експертизи гарантує надійність процесу, сприяє підвищенню національної безпеки та відповідає міжнародним стандартам у сфері експортного контролю.

Беручи до уваги потребу в модернізації національної системи експортного контролю, П.Г. Неботов висловлює думку, що за доцільне застосувати низку заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для діяльності експортерів товарів подвійного використання в Україні. Автор зазначає, що такі заходи жодним чином не повинні послаблювати державний контроль за діяльністю цих суб'єктів у сферах, на які поширюється урядовий експортний контроль, але повинні забезпечити більш ефективну взаємодію між органами, що здійснюють цей контроль, та експортерами продукції. Для реалізації визначеної мети, на думку автора, необхідно всебічно розвивати та вдосконалювати, зокрема, такі напрямки роботи Держекспортконтролю, як: 1) надання вітчизняним експортерам продукції та подвійне використання кваліфікованої консультативної допомоги щодо характеру вимог державного експортного контролю та одержання міжнародних переказів товарів; 2) збереження державної монополії на экс-

порт / імпорт військової техніки; 3) широке впровадження в компанії внутрішніх систем внутрішнього контролю експорту та широка підтримка представників бізнесу у створенні таких систем; 4) розроблення електронних форм отримання від підприємств заяв та документів для видання відповідних дозвільних документів у галузі державного експортного контролю; 5) сприяння в координації дій державних органів, виробників озброєння і продукції подвійного використання та уповноважених посередників у сфері військово-технічного співробітництва з метою уникнення конкуренції вітчизняних експортерів на зовнішніх ринках; 6) регулярне виконання проєктів інформаційного та аналітично-дослідницького спрямування з актуальних питань експортно-імпортного контролю та міжнародного співробітництва у військово-технічній сфері [9, с. 33].

Висновки. Удосконалення системи державного експортного контролю в Україні є ключовою умовою зміцнення національної безпеки та одночасно – необхідним інструментом забезпечення конкурентоспроможності держави на міжнародному ринку високотехнологічної продукції. Проведення експертизи у цій сфері виконує роль не лише наглядового механізму, але й стає основою для ухвалення державних рішень щодо міжнародних передач товарів військового призначення та подвійного використання. Розбудова сучасної системи експертизи, яка базується на принципах законності, об'єктивності, пріоритету національної безпеки, комплексності та конфіденційності, забезпечує збалансоване поєднання інтересів держави та бізнесу. Це дозволяє мінімізувати ризики неконтрольованого розповсюдження чутливої продукції та водночас зменшити адміністративні бар'єри для добросовісних експортерів.

Практика останніх років підтверджує, що діяльність Держекспортконтролю є системною й адаптивною: з одного боку, відбувається активна робота з ідентифікації та блокування потенційно небезпечних експортних операцій, а з іншого – розробляються заходи з підтримки експортерів, включно з упровадженням електронних процедур та консультативної допомоги. Такий підхід відповідає міжнародним стандартам

експортного контролю й водночас враховує сучасні оборонні потреби України. Тому, ефективна експертиза у сфері експортного контролю є фундаментом безпеки та розвитку держави. Вона формує надійну правову та організаційну базу для регулювання міжнародних передач чутливих технологій, забезпечує інтеграцію України в європейську та глобальну систему контролю за розповсюдженням товарів військового й подвійного призначення, а також створює умови для підтримки національних виробників на світових ринках.

Література

1. Цвілій С.М., Скляр Н.М., Лоза К.М. Проблеми ідентифікації товарів подвійного використання при перетині митного кордону. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. Вип. 4(108). С. 141-151.
2. Експортний контроль в системі міжнародної безпеки: навч. посіб. / Галака С.П., Гришуткін О.М., Кондратов С.І., Перепелиця Г.М., Сівер О.І. Київ: КВІЦ, 2013. 368 с.
3. Звіт про діяльність Державної служби експортного контролю України за 2019 рік. URL: https://www.dsecu.gov.ua/ua/zvit-2019?utm_source=chatgpt.com
4. Публічний звіт Голови Державної служби експортного контролю України про діяльність за 2022 рік. URL: https://www.dsecu.gov.ua/ua/publicnij-zvit-golovi-derzavnoi-sluzbi-eksportnogo-kontrolu-ukraini-pro-dialnist-za-2022-rik?utm_source=chatgpt.com
5. Звіт за друге півріччя 2024 року. Державна служба експортного контролю України. URL: https://antycorportal.nazk.gov.ua/uploads/uo/00010300/report-1161/nacp-report-1161.pdf?utm_source=chatgpt.com
6. Положення про порядок проведення експертизи в галузі державного експортного контролю: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 15 лип. 1997 р. № 767. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/767-97-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.03.2025).
7. Порядок здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 09 серп. 2017 р. № 596. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1807-2003-%D0%BF/conv#n112> (дата звернення: 01.03.2025).

8. Ярусевиц Є.Ю. Державні замовники з оборонного замовлення як суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності. *Правові горизонти*. 2018. Вип. 13 (26). С. 117–122.

9. Неботов П.Г. Експортний контроль як інструмент зовнішньоекономічної політики держави. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія економіка*. 2017. Вип. 1 (7). С. 29–34.

References

1. Tsvilyy S.M., Sklyar N.M., Loza K.M. Problemy identyfikatsiyi tovariv podviynoho vykorystannya pry peretyni mytnoho kordonu. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrayiny*. 2014. Vyp. 4(108). S. 141-151.

2. Eksportnyy kontrol v systemi mizhnarodnoyi bezpeky: navch. posib. / Halaka S.P., Hryshutkin O.M., Kondratov S.I., Perepelytsya H.M., Siver O.I. Kyiv: KVITS, 2013. 368 s.

3. Zvit pro diyalnist Derzhavnoyi sluzhby eksportnoho kontrolyu Ukrayiny za 2019 rik. URL: https://www.dsecu.gov.ua/ua/zvit-2019?utm_source=chatgpt.com

4. Publichnyy zvit Holovy Derzhavnoyi sluzhby eksportnoho kontrolyu Ukrayiny pro diyalnist za 2022 rik. URL: [https://www.dsecu.gov.ua/ua/pub-](https://www.dsecu.gov.ua/ua/pub-licnij-zvit-golovi-derzhavnoi-sluzbi-eksportnogo-kontrolyu-ukraini-pro-dialnist-za-2022-rik?utm_source=chatgpt.com)

[licnij-zvit-golovi-derzhavnoi-sluzbi-eksportnogo-kontrolyu-ukraini-pro-dialnist-za-2022-rik?utm_source=chatgpt.com](https://www.dsecu.gov.ua/ua/pub-licnij-zvit-golovi-derzhavnoi-sluzbi-eksportnogo-kontrolyu-ukraini-pro-dialnist-za-2022-rik?utm_source=chatgpt.com)

5. Zvit za druhe pivrichchya 2024 roku. Derzhavna sluzhba eksportnoho kontrolyu Ukrayiny. URL: https://antycorportal.nazk.gov.ua/uploads/uo/00010300/report-1161/nacp-report-1161.pdf?utm_source=chatgpt.com

6. Polozhennya pro poryadok provedennya ekspertyzy v haluzi derzhavnoho eksportnoho kontrolyu: zatv. postanovoyu Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 15 lyp. 1997 r. № 767. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/767-97-%D0%BF#Text> (data zvernennya: 01.03.2025).

7. Poryadok zdiysnennya derzhavnoho kontrolyu za mizhnarodnymi peredachamy tovariv viyskovoho pryznachennya: zatv. postanovoyu Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 09 serp. 2017 r. № 596. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1807-2003-%D0%BF/conv#n112> (data zvernennya: 01.03.2025).

8. Yarusevych Ye.Yu. Derzhavni zamovnyky z oboronnoho zamovlennya yak subyekty zovnishnoekonomichnoyi diyalnosti. *Pravovi horyzonty*. 2018. Vyp. 13 (26). S. 117–122.

9. Nebotov P.H. Eksportnyy kontrol yak instrument zovnishnoekonomichnoyi polityky derzhavy. *Naukovyy visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu. Seriya ekonomika*. 2017. Vyp. 1 (7). S. 29–34.

Natalya Holdberh, Vasyl Ryabchenko

EXPERTISE IN THE FIELD OF STATE EXPORT CONTROL AS A MECHANISM FOR GUARANTEEING UKRAINE'S NATIONAL SECURITY

State University «Kyiv Aviation Institute»
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03058, Kyiv, Ukraine
E-mails: goldbergnata@ukr.net, vasyliabchenko@npp.kai.edu.ua

Purpose: this article is devoted to substantiating the role and significance of expertise in the field of state export control as a key mechanism for ensuring Ukraine's national security. **Research methods:** the article uses general scientific and special methods of cognition: the dialectical method – to reveal the relationship between state export control and national security; systemic and structural-functional analysis – to determine the place of expertise in the mechanism of state control; comparative legal method – to compare domestic and international approaches to the regulation of export control procedures; formal legal method – to analyze the regulatory framework of Ukraine in the field of export control; statistical and empirical analysis – to summarize the official reporting data of the State Export Control Service and identify trends in its activities. **Results:** the analysis showed that expertise in the field of state export control is a key tool for ensuring Ukraine's national security and, at the same time, an important factor in supporting domestic exporters of high-tech products. The regulatory and legal basis for conducting expertise, its types and forms were analyzed, and the principles ensuring the objectivity and legality of the process were identified. Statistical data on the activities of the State Export Control Service were summarized, confirming the systematic and adaptive nature of its work. Problematic aspects of the organization of expertise are identified and directions for improvement are substantiated, including: increasing the transparency and efficiency of procedures, expanding advisory support for exporters, introducing electronic services, and strengthening interagency coordination. **Discussion:** the results obtained show that expertise in the field of state export control has a dual nature: on the one hand, it is an instrument for ensuring national security, and on the other, it is a factor in creating a favorable environment for the development of domestic exporters. This necessitates finding a balance between strict control and flexible procedures. The study emphasizes that current challenges related to the proliferation of sensitive technologies and external aggression against Ukraine make it necessary to strengthen preventive measures and improve the regulatory framework. At the same time, international experience demonstrates the importance of using electronic tools, transparent mechanisms for interaction with business, and the involvement of non-governmental expert institutions. Thus, the further development of the expertise system should be based on a combination of national security priorities and adaptation to international export control standards.

Key words: state export control; dual-use goods; military goods; expertise; national security; foreign economic activity.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2025